

FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIEN

Vraag nr. 0914 van de Heer Luk VAN BIESEN,
Volksvertegenwoordiger van 8 september 2005 (N)

Vraag - Betreft: *Huwelijkscontract – Verblijvingsbeding en
Keuzebeding onder last – Fiscale behandeling.*

Reeds sinds mensenheugenis trouwen heel wat mensen onder een stelsel van gemeenschap van goederen met daarin een clause die in de volksmond bekend staat als het “langst leeft, al heeft”- beding en in het juridisch jargon het “verblijvingsbeding”.

Krachtens zulke clause komt de ganse gemeenschap in volle eigendom toe aan de langstlevende echtgenote en wordt in feite het erfrecht van de kinderen uitgesteld tot bij het overlijden van de langstlevende ouder.

Meer en meer ervaart het publiek evenwel de negatieve aspecten van deze clause. Vooreerst schept dergelijke clause een probleem in hoofde van de kinderen. Ze hebben niet de zekerheid ooit nog iets te erven van de langstlevende ouder (bv. wanneer deze gans het vermogen heeft “opgeleefd”). Er stelt zich bovendien een fiscaal probleem.

Ingevolge de fictiebepaling van artikel 5 Wetboek Successierecht, valt dergelijk clause, over twee erfenissen heen beschouwd, zeer duur uit op het vlak van successierechten. Vandaar dat blijkbaar in de notariële praktijk meer en meer toevlucht wordt gezocht tot een variante, met name het verblijvingsbeding onder last. Het voorgestelde systeem komt erop neer dat de langstlevende echtgenoot het gemeenschappelijk vermogen in volle eigendom verkrijgt, onder last om de helft van de nettowaarde ervan te betalen aan de nalatenschap van de eerststervende.

In verband met deze variante had ik u graag volgende concrete vragen willen voorleggen:

- 1) Aanvaardt uw fiscale administratie de werking van deze clause ?
- 2) Wat zijn de fiscale effecten op het vlak van het successierecht van dergelijk verblijvingsbeding onder last, zowel bij overlijden van de eerststervende echtgenoot als bij het overlijden van de langstlevende echtgenoot ?
- 3) Hoe dient, bij het overlijden van de eerststervende, in concreto de schuldvordering gewaardeerd te worden ? Blijkbaar zijn de meningen hierover verdeeld. Sommigen oordelen dat dit moet gebeuren op basis van de verkoopwaarde waarbij deze gelijk is aan de gekapitaliseerde waarde van de schuldvordering op de dag van het overlijden en de kapitalisatie moet gebeuren tegen de normale intrest die men op de

overlijdensdag betaalt voor de huur van geld. Anderen zijn van oordeel dat men dezelfde waarderingsmethode moet toepassen als deze toegepast in de beslissing van uw administratie inzake het Nederlands "langstlevende-al testament" (Adm. Besl., 6 maart 1997, Rec. Gén. Enr. Not., 1999, nr. 24880, p.40). Kan u ons medelen welke stelling Uw administratie aanneemt?

- 4) Recent duiken in de praktijk ook "Keuzebedingen onder last" op. In dat geval kiest de langstlevende echtgenoot vrij de goederen die hij/zij wil uit de gemeenschap doch eveneens onder last om wat hij/zij verkrijgt boven de helft van de netto-gemeenschap schuldig te zijn aan de nalatenschap.
- a) Hoe staat Uw administratie tegenover dergelijk beding?
 - b) Geldt terzake mutatis mutandis hetzelfde als inzake het verblijvingsbeding onder last?

Antwoord

1. De Administratie aanvaardt het "verblijvingsbeding onder last".

2. Wat de problematiek van de bijzondere bedingen in huwelijkscontracten in het algemeen betreft, is het heel moeilijk, zo niet onmogelijk, om in casu algemene standpunten in te nemen en richtlijnen uit te vaardigen. Eerst en vooral is het soms niet eenvoudig de juiste vereffening van het huwelijksvermogensstelsel en de devolutie te bekomen (door het samenspel en de combinatie van het huwelijkscontract en de wijzigingen ervan, eventueel een testament en/of de niet altijd even duidelijk geformuleerde standpunten door de erfgenamen ingenomen in bv. de aangifte van nalatenschap). De steeds weerkerende moeilijkheid daarbij is dat er **geen eenvormige bewoordingen** worden gebruikt in de respectievelijke huwelijkscontracten, akten van wijziging huwelijksvermogensstelsel of testaments en dat het uiteindelijk moeilijk wordt (en dit zowel voor de

Réponse

1. L'Administration accepte la "clause d'attribution de communauté moyennant charge".

2. En ce qui concerne la problématique en général des clauses particulières dans des contrats de mariage, il est très difficile, sinon impossible, d'adopter in casu un point de vue général et d'établir des directives. D'abord et surtout, il n'est parfois pas simple de parvenir à liquider correctement le régime matrimonial et d'obtenir la dévolution (par la conjonction et la combinaison du contrat de mariage et ses modifications, l'éventualité d'un testament et/ou de positions pas toujours aussi clairement formulées par les héritiers eux-mêmes dans la déclaration de succession, p.ex.). La difficulté toujours récurrente est que l'on n'emploie **pas de termes uniformes** dans les contrats de mariage respectifs, les actes de modification de régime matrimonial ou les testaments, de telle sorte qu'il est finalement difficile (et ce,

Administratie als voor de erfgenamen zelf en voor hun raadgevers) om na te gaan wat de bedoeling was van de overledene.

De fiscale gevolgen van een toebedeling van de volle eigendom van het gemeenschappelijk vermogen aan de langstlevende echtgenoot doch op last voor de overlevende echtgenoot om een bedrag te betalen dat gelijk is aan de waarde van de netto-helft van dat gemeenschappelijk vermogen (verblijvingsbeding onder last) bij het overlijden van de eerststervende echtgenoot komen neer op het volgende:

- Het bedrag dat de langstlevende echtgenoot moet uitbetalen aan de nalatenschap is een schuldvordering die in het (voor het Vlaams gewest : **roerend**) actief van die nalatenschap moet worden aangegeven, te waarden tegen de verkoopwaarde (vermits deze slechts opeisbaar wordt bij uitdoving van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot en indien geen interest wordt bedongen, wat een duidelijke oorzaak van waardevermindering is.) De verkoopwaarde is dan gelijk aan de gekapitaliseerde waarde op de overlijdensdag. Uiteraard zal ingeval wel een interest werd bedongen in het huwelijkscontract, de actuele waarde van de schuldvordering moeten worden aangegeven.

- Vermits deze actuele waarde van de schuldvordering meestal kleiner zal zijn dan de waarde van de netto-helft van het gemeenschappelijk vermogen, zal de langstlevende echtgenoot meer verkrijgen dan zijn helft en zal artikel 5 van het wetboek der successierechten moeten worden toegepast op het batige saldo. Er zal

tant pour l'Administration que pour les héritiers eux-mêmes et pour leurs conseils) de comprendre quelle était l'intention du défunt.

Les conséquences fiscales d'une attribution de la pleine propriété du patrimoine commun au conjoint survivant, à charge pour cet époux de payer une somme égale à la valeur nette de la moitié de ce patrimoine commun (clause d'attribution de communauté moyennant charge) lors du décès de l'époux prémourant se résument comme suit :

- La somme que l'époux doit payer à la succession est une créance qui doit être déclarée à l'actif (en Région flamande : **mobilier**) de cette succession, à estimer suivant la valeur vénale (puisque cette créance n'est exigible que lors de l'extinction de l'usufruit du conjoint survivant, alors qu'aucun intérêt n'est stipulé, ce qui est une cause évidente de diminution de valeur). La valeur vénale est alors égale à la valeur de capitalisation au jour du décès. Par contre, au cas où un intérêt serait effectivement stipulé dans le contrat de mariage, la valeur actuelle de la créance devrait être déclarée.
- Puisque cette valeur actuelle de la créance sera la plupart du temps moins élevée que la valeur nette de la moitié du patrimoine commun, le conjoint survivant recevra plus que sa moitié et l'article 5 du code des droits de succession devra être appliqué au solde excédentaire. Il ne sera évidemment pas question d'appliquer l'article 5 du code des droits de succession

uiteraard geen sprake zijn van de toepassing van artikel 5 van het wetboek der successierechten als de waarde van de last gelijk is aan de helft van het gemeenschappelijk vermogen.

Wat de fiscale gevolgen van een verblijvingsbeding onder last bij het overlijden van de langstlevende echtgenoot betreft, zal de situatie verschillen naargelang er eventueel een volledige, een gedeeltelijke of geen betaling van de schuld heeft plaatsgehad tussen het eerste en het tweede overlijden.

- Indien er geen enkele betaling van de schuld heeft plaatsgevonden, mag de schuld in het passief van de nalatenschap van de langstlevende echtgenoot worden aangegeven. De erfgenamen moeten krachtens artikel 29 van het wetboek der successierechten wel het bestaan van de schuld bewijzen.
- Gedeeltelijke betaling: de schuld zal nog slechts voor het niet-betaalde gedeelte van het actief van de nalatenschap van de langstlevende kunnen worden afgetrokken.
- Indien de schuld volledig werd betaald aan de erfgenamen van de eerststervende, zal er niets meer in het passief van de tweede nalatenschap mogen worden afgetrokken. In dit geval zal het vermogen van de langstlevende ook reeds een overeenstemmende waardevermindering hebben ondergaan.

3. Bij het overlijden van de eerststervende dient de schuldvordering zoals reeds gezegd te

si la valeur de la charge est égale à la moitié du patrimoine commun.

En ce qui concerne les conséquences fiscales d'une clause d'attribution de communauté moyennant charge lors du décès du conjoint survivant, la situation sera différente, suivant qu'éventuellement la totalité de la créance a été payée, une quotité de la créance ou qu'aucun paiement n'a été effectué entre le premier et le deuxième décès.

- Si aucun paiement de la créance n'a été effectué, la dette peut être portée au passif de la succession du conjoint survivant. Les héritiers devront effectivement prouver l'existence de la dette en vertu de l'article 29 du code des droits de succession.
- Paiement partiel : la dette ne pourra plus être déduite de l'actif successoral du conjoint survivant qu'à concurrence de la partie non payée.
- Si la dette a été complètement payée aux héritiers du prémourant, elle ne pourra plus être déduite du passif de la deuxième succession. Dans ce cas, le patrimoine du survivant aura également déjà subi une diminution de valeur correspondante.

3. En cas de décès du prémourant, la créance doit, comme déjà précisé, être estimée à la valeur vénale

worden gewaardeerd op de verkoopwaarde (indien geen rente is bedongen): de schuldvordering wordt vermenigvuldigd met de coëfficiënt van de kapitalisatietabel aan 4 % volgens het aantal levensjaren dat de langstlevende echtgenoot nog te leven heeft (men neemt de werkelijke levensduur volgens de gewone levensduurtabellen in aanmerking).

Dit is bijgevolg niet dezelfde waarderingsmethode als in geval van een Nederlands "langstlevende - al - testament" (artikel 1167 van het Nederlands Burgerlijk wetboek) waar het een legaat op termijn betreft en men de **fiscale** coëfficiënt voor de berekening van het genot van de echtgenoot gebruikt. In dit geval betreft het immers een testament en is het aandeel van de kinderen een legaat op termijn ; in geval van het verblijvingsbeding onder last verkrijgen de kinderen wel een effectief aandeel in de nalatenschap, n.l. een schuldvordering.

4. a) De Administratie aanvaardt het "keuzebeding onder last".

b) Het "keuzebeding onder last" is niet hetzelfde als een "verblijvingsbeding onder last" ; de fiscale gevolgen hiervan zijn bijgevolg verschillend. De heffing van de successierechten (en eventueel registratierechten) zal afhangen van de keuze die de langstlevende echtgenoot zal maken.

(si aucun intérêt n'est stipulé) : la créance est multipliée par le coefficient de capitalisation à 4 %, selon le nombre d'années de vie probable du conjoint survivant (on prend en considération la durée de vie probable selon les tables ordinaires de mortalité).

Par conséquent, ce n'est pas la même méthode d'évaluation que dans le cas d'un « langstlevende - al - testament » néerlandais (voir article 1167 du Code civil néerlandais) qui porte sur un legs à terme et où le coefficient **fiscal** est utilisé pour le calcul de l'usufruit du conjoint. Dans ce cas , il s'agit effectivement d'un testament et la part des enfants est un legs à terme ; en cas de « clause d'attribution de la communauté moyennant charge » , les enfants reçoivent bien une part effective dans la succession , à savoir une créance.

4. a) L'Administration accepte la « clause d'attribution alternative moyennant charge ».

b) La « clause d'attribution alternative moyennant charge » n'est pas la même qu'une « clause d'attribution de communauté moyennant charge », les conséquences fiscales en sont dès lors différentes. La perception des droits de succession (et éventuellement des droits d'enregistrement) dépendra du choix que fera le conjoint survivant.

